

Kezek, melyek a zsebet kutatják

Budapest új rendőrfőkapitányának ígérete szerint a nyár végéig a várost megtisztítják a zsebtolvajoktól. Az eddigi eredmények: az elmúlt hónapokban több tucat csapatot fűltek le, naponta pedig tucatnyi zsebest állítanak elő. Új stratégia: már akkor is beviszik (maximum nyolc órára) őket, ha az

Nándi bácsi, idősebb zsebtolvaj, hátával a Budapesti Rendőr-főkapitányság zsebtolvaj alosztálya folyosója falának dőlve idézi vissza kora délutáni lebukása előzményeit. Már erősen tűzött a nap, amikor tizenkét órakor felébredt az erdei tisztáson; nyáron be nem menne a csepeli hajléktalanszálló „tolvaj és komisz” népsége közé, így kéthetente egyszer megjelenik és elviszi a postáját.

Ébredése után az a gondolata támadt, hogy elindul makkot szedni a szabolcsi erdőbe (rokonság, ismerősök ott élnek a legkeletibb megyében), kilójáért száz-húsz forintot fizetnek, egy nap harmincötven kilót is megszéd. Az útiköltség azonban hiányzott e remek foglalatossághoz. Ezért egy ideig sodortatta magát a tömeggel a körüli villamosokon, amikor végre megpillantott egy „felelőtlen”, válltáskájá cipzárját nyitva felejtő asszonyt; még a pénztárca sarka is kilógott. Nándi bácsi akcióbá lendült, G. J. főhadnagy – alosztályi munkatárs – hasonlóképp: akkor kapta el az öreg csuklóját, amikor annak kezében már ott mosolygott (volna) a tárca.

Családi kör

A folyosón osztunk-szorunk Nándi bácsival. Eddig négyszer volt börtönben, mindegyik esetben lopásért, legutóbb huszonhárom hónapot húzott le. Élete folyamán négyszer nyúlt vadidegen emberek táskájába, minden esetben lebukott, vallja átéléssel, mire a folyosóra kilépő és az utolsó mondatokat elkapó G. J. főhadnagy – haja a háta közepéig ér, senki meg nem mondaná a foglalkozását – csak annyit mond:

– No-no, csak az igazat, Nándi bácsi...
– Ez az igazság... – és Nándi bácsi mondja a főhadnagy becenevét.

Úgy látom, mindenki ismer itt mindenkit. Nándi bácsival egy utolsó kérdéskört járunk végig, jelesül, mennyi lehetett a hölgy pénztárcájában. Szerinte ez a tízezer forintos szabálysértési érték miatt nem mindegy; az alosztály vezetője, Palotás István alezredes nem ért egyet az öreg büntetőjogi álláspontjával (azt gyanítom, inkább neki van igaza):

– A jogszabályok szerint teljesen mindegy az összeg, lehet akár egy forint is. Az elkövetőnek az áldozat úgy-mond testi őrizetéből kell csellel, észre-

vétlenül megszerezni a dolgot. Így a nyaklánc ellopása, a táskából való kivétel is zsebtolvajlás.

A nyomozók az elmúlt öt évben ezer-ötszáz fős archívumot állítottak össze, akad, aki hetedízből van itt, ám legálább egyszer már mindenki lebukott. Zsebes és rendőr a másik keresztnévét is tudja, dolgozni azonban még ilyen körülmények közt is lehet.

– A tömeg a mi munkánkat ugyanúgy megkönnyíti. Hosszú időbe telik a forrást elszájtatása, ez egy külön szakma még a rendőrségen belül is, és nem mindenki alkalmas rá. Ezért nincs értelme folyamatosan cserélni az állományt. Előbb-utóbb mindenkivel szemben győzünk.

Körjárat

Becenév ide vagy oda, a rendőrök a legcsekélyebb szimpátiát sem érzik a zsebesek iránt. H. K. törzsszázlós – a csinos, fiatal hölgy hét éve dolgozik az alosztályon – legelső esete az volt, amikor egy vak néni loptak meg a buszon. A második esetnél egy babakocsit toló kismama volt az áldozat.

Járjuk a várost a nyomozókkal, Lehel tér, Árpád híd, pályaudvarok, buszok, villamosok, metró, földalatti és két óra múlva már a Blaha Lujza teret is Bajza Lujzának mondom a fáradságtól.

Kevés a romániai zsebes, régebben ők uralták a piacot, számuk azonban megcsappant az utóbbi időben, elvélve látni színes ruhás, a Regátból érkezett lányokat, asszonyokat. Az ok: vízum nélkül utazhatnak Nyugat-Európába, ott pedig jobb a kereset.

– A párizsi kollégák jelezték, hogy sok gondjuk van velük, sokkal trükkösebbek, mint a gall fővárosban addig megszokott dél-amerikai zsebesek.

Nem bánjuk, hogy az Astoria és a Keleti helyett a Place Clichy és a Gare de l'Est utazóit abajgatják. Igaz, még így is maradtak vagy kétszázán Budapesten, de elvélve akad szlovák, albán, sőt, csodák csodája, algériai elkövető is. A többiek magyar állampolgárok, mintegy ezerkészesen.

A nyomozók nem hajlandók arra a kérdésre válaszolni, korábban Palotás alezredes is kikerülte a feleletet, hogy mennyi közöttük a roma a zsebes. Korábban egy rendőrtiszt a nyilvánosság

„ismert arcok” feltűnnek a tömegközlekedési járműveken. Ugyanakkor dőreség volna azt gondolni, hogy a főváros zsebtolvajmentes lesz például az év végi nagy bevásárlások idejére, a nyomozók célja a „kárenyhítés”: a bevitt zsebesek legalább azokban az órákban, napokban nem „dolgoznak.”

előtt közölte a tényt, miszerint a lebukottak nyolcvan- kilencven százaléka cigány, ám ebből szemforgató módon botrány kerekedett – mintha az igazság elhallgatásával segíteni lehetne a hazai romatársadalom kétségbeesett helyzetén.

A zsebesek jelentős része drogfüggő – ezt későbbi retorziók nélkül ki lehet jelenteni. Ők nem felmenőiktől tanulták a szakma fortélyait, sajátították el generációról generációra a mesteri ügyességet; nemegyszer a rablás határát súrolva rántják le a táskát az áldozatról. A Róbert Károly körúton haladó 1-es villamos megállójaiban fiatal, jól öltözött, kezükben reklámszatyrot tartó fiatalembereket mutatnak a nyomozók, jó és rossz fiúk különösebb indulatok nélkül méregetik egymást.

– Ők egy idő múlva már türelmetlenek, szükségük van a pénzre, így hibáznak. Van olyan, hogy órákon keresztül követjük őket.

Nyáron reklámszatyor, télen a hosszú sál segít leginkább a „munkát.” Egy időben divat volt a vállra dobott törülköző és a sportszerző, aztán valami miatt már nem álcázzák magukat kocogó sportembernek. Napjaink felgyorsult világa hatással van a zsebesekre is, régebben a délutáni csúcsforgalom volt a leginkább veszélyes időszak (a reggeli csúcskorán kell kelni), mára az éjjeli járatokon is ugyanolyan intenzitással dolgoznak. A rendőrök ezért a nap huszonnyolc órájában folyamatosan kergetik őket, hanglejtéseket azonban rontja, hogy a túlórákat nem fizetik ki nekik rendszeresen.

– Nevetséges óráberek jönnek ki így – mondja a törzsszázlós hölgy.

A lefűlt tolvajok általában bele-nyugszanak sorsukba – szó volt az alacsony büntetési tételekről –, a drogfüggők közül azonban jó páran bedűhölnek. Nem is a rendőrökre, hanem azokra, akik figyelmeztetik utastársaikat. Egy férfit éppen ezért késelt meg, mert szólt egy kiszemelt asszonynak.

– És sokszor rohanni kell utánuk.

– Pisti olyan gyors, mint a szarvas, és szeret futni – pillanatok alatt szeretettel egy nyurga nyomozóra a többiek. Fűrge Szarvas szerényen hallgat.

Akad nyomozó, aki többszöri próbálkozás után szégyenkezve bevallja:

– Ne haragudjatok, nem tudok mozogni a tömegben, mindig észrevesznek, nem megy.

Fotó: NÉPSZAVA-ARCHÍV

Ők a benti munkákat, kihallgatásokat, a jegyzőkönyvek felvételét intézik. Visszatérünk a bázisra.

Zsebesek köre

Tavaly négyezer-háromszáz bejelentést történt. A mélypont 1997–98-ban volt, akkor évi nyolcezer bejelentett esetről tudtak a rendőrök, így a vezetőknek tenni kellett valamit.

– Megerősítették az alosztályt, növelték a létszámot – emlékezik vissza Palotás alezredes. – Következetesebb lett a bírói és ügyészi gyakorlat és megértették: lehet, hogy piti ügynek tűnik adott esetben az, amit az előttük álló elkövetett, ám több tucat felderítetlen ügy lehet a rovásán.

A büntetési tételek még így is alacsonyak, a legmegátalkodottabb zsebtolvaj sem kap másfél-két évnél többet, egy kezdő pár hónappal, fél évvel, egy évvel megússza. És ahogy kijönnek, folytatják a szakmát. Németországban négy-öt évet is kiszabnak, sőt Romániában – bízard dolog –, ha férfi női ruhában, tömegközlekedési járművön zsebel, nyolc évet is kaphat.

Most a nyomozók nagyon beerősítettek, az utóbbi hetekben huszonöt csapatot kapcsolnak le. Immáron nem kell megvárni, míg a zsebes nyúl (munkamegosztás: van figyelő és takaró ember is), előállítják, amint meglátják, ám nyolc óra múlva ki kell engedniük, hiszen nem csinált még semmit. E stratégia lényege, hogy addig sem dolgoznak – persze mindez komoly pluszmunkát jelent a nyomozóknak. Az új stratégia azonban eredményes, kevesebb készpénz, bankkártya és mobiltelefon cserél a polgári törvénykönyv rendelkezéseivel a legkevésbé sem összeegyeztethető módon gazdát. Panaszkodnak is a zsebesek. Már a leszólításos trükk sem megy úgy, mint régen. Ennek forsa: bevásárlókosikhoz akarnak pénzt váltani, lobogtatják a papír kétszáz forintost és ha valaki nyitja a pénztárcáját, hihetetlen közúgyességgel kivarázsolják belőle a bankkókat.

Körülnézek a folyosón, Nándi bácsit már elvitték. Vajon mennyit kap az öreg, ha „megmérlik”, és szed-e még makkot a szabolcsi erdőben? – ötlök eszembe, miközben a benti hűvösről kilépek a forró utcára.

Drávucz Péter

Különös történetek

A Nyomorék Gyermekek Országos Otthonát a Deák Ferenc Szabadművés Páholly alapította száz évvel ezelőtt. Ha benyitunk az Uzsoi Kórházba, a Mexikói út 63–64.-be, akkor az előcsarnokban két márványtáblát is láthatunk, azokon neveket meg egy fölírás, melyről csupán a bennfentesek tudhatják, hogy a szabadkőművesek egyik jelmondatát olvassák: „Bölcsesség vezesse munkánkat, erő végezze, szépség díszítse.”

A Deák Ferenc Szabadművés Páholly a nyomorék gyermekekkel máig tartja a kapcsolatot. Száz esztendő alatt az otthon pár házzal arrébb került, a Mexikói út 60.-ba, amit meg eredetileg vak gyermekeknek építettek, s ha a járókelők a vaskerítés vastáblái előtt meg-megállnak, és ismerik a pontírást, akkor ujjukkal a vasgöbököt végigtapogatva hol a Szózat, hol a Himnusz részleteit olvashatják, az épületen pedig azt a táblát: Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon.

Az egykori Nyomorék Gyermekek Országos Otthonát hosszú évtizedeken át – még akkor is, amikor a páhollyokat betiltották – szabadkőműves orvosok és szabadkőműves tanárok igazgatták, s a tanügyi bizottságban ott találjuk a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholly későbbi nagymesterét, Benedek Marcell írodalomtörténész is.

Nincs Magyarországon olyan speciális iskola, otthon, mely a mozgássérült gyermekeknek egyben szakmát is adna, és mint a húszas-harmincas években, arra is felkésztette őket, hogyan kell vállalkozni, üzletet vagy akár virágboltot nyitni. Bármilyen furcsa, a nyomorék gyermekek otthonának a bevételeit a hét tanműhely adta, és a főváros is pozitívan diszkriminált azzal, hogy a nyomorék gyermekek szabóságában készültek a fővárosi tűzoltók egyenruhái.

A szabadkőművesek titkos páhollyát a mozgásjavító iskola jelenlegi vezetője, Nádas Pál keres-

te meg tíz évvel ezelőtt. Nem volt könnyű a szabadkőművesekre találni, Nádas Pál igazgató úrnak időnként föl kellett valakit hívnia telefonon, aki előbb alaposan kikérdezte őt, aztán eltűnt hónapokra, aztán jelentkezett újra, de csak hogy le-diktáljon egy másik nevet egy másik telefonszámmal. És amikor Nádas igazgató úr az alapítókkal való kapcsolatfelvételtől már-már lemondott volna, akkor kapott időpontot. A megbeszélte helyre az egyik kolléganőjével érkezett, s ámulva olvasták a táblán: dr. Jobbágyi György főorvos, nőgyógyász, de csak mert nem tudták, hogy a rendszerváltást követő újjáalakulás után a szimbolikus nagypáholly elismert nagymestere dr. Jobbágyi főorvos úr lett.

A szabadkőművesek és a nyomorék gyermekek

A nyomorék gyermekek az 1900-as évek elején a szabadkőműveseknek köszönheték otthonuk elképesztő ütemű fejlődését, a húszas és ötvenes évektől meg azt, hogy az intézmény persona non grata lett. Mindent államosítottak, a műhelyeket megszüntették, a hét szakma képzését beépítették a szocialista iskola- és munkarendszerbe. Úgy gondolták, az igaz szocialisták a sérülteket megértik, tolerálják és segítik, a szocialista vállalatok pedig örömmel foglalkoztatják őket.

A nyomorék gyermekek otthonát alapító Deák Páhollynak Varga Béla közgazdász a jelenlegi elnöke. A páholly a nyilvánosságot nem forszírozta, de nem is zárkózik el attól. Az elnök két évvel ezelőtt, a szolnoki művelődési házban nyilvános előadást tartott, a páholly pedig idén áprilisban hívta meg mindazokat, akikről feltételezték, érdeklődnek a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholly iránt, melynek védelme alá jelenleg kilenc szabadkőműves páholly tartozik. Ezekből öt

magyar nyelven működik, három pedig német, francia és angol nyelven. Ez utóbbiakat külföldi szabadkőművesek látogatják, akik vagy üzleti úton tartózkodnak Magyarországon, vagy pedig kétlakiak. Védiken egyetlen szabadkőműves páholly működik Szegeden, két szabadkőműves körük pedig Egerben.

Varga Béla páhollyelnök lakásában a falakon a szabadkőműves nagybácsirol készült képek lógnak; Halász nagybácsi orvos volt, miként a nagyapja is, aki meg Szolnokon alapította meg az Alföld nevű szabadkőműves páhollyt.

Varga Béla nyíltan vállalja, hogy szabadkőműves. Gomolyukában ott a jelvény, az ujján pedig a szabadkőműves pecsétgyűrűje, melyen körző és szögmérő látható és egy G betű, ami jelentheti a geometriát, a genezist vagy a géniust is. A körző által leírt se kezdete, se vége kör – ahogy Kiszeli Gábor írja A szabadkőművesség

könyha, és Országos Mentőegyesület, és a szabadkőművesek a megalakulásuk óta küzdöttek az általános és titkos választójogért, az állami és egyházi intézmények különválásáért...

A Deák Ferenc Szabadművés Páhollynak ma mintegy ötven tagja van, csupa-csupa férfi. Amikor az új páhollytagot felruhazzák, három pár kesztyűt kap. A harmadik pár kesztyűt a szabadkőműves a feleségének vagy a hozzá legközelebb álló nőnek adja, és ha a kőműves már nincs az élők sorában és az özvegye, az édesanyja vagy akár az a bizonyos hajadon leány bajba kerül, akkor a kesztyűt csak felmutatja a páholly vezetőjének, s attól fogva a szabadkőművesek segítik őket.

Ha az ember a világra nőnek születik és nem csupán harmadik kéz meg kesztyű, hanem szabadkőműves akar lenni, megteheti. Mert már Magyarországon is működik úgynevezett vegyes páholly, amihez a szimbolikus nagypáhollynak semmi köze.

Amikor a Nyomorék Gyermekek Országos Otthona kilencvenéves lett, az iskolában a szabadkőművesek

akkor jelentek meg. Az ünnepség szép és érdekes volt, diákok vetélkedtek az iskola múltjáról, s a szabadkőművesek ugyancsak meglepődtek, hogy még a réges-régi szabadkőműves orvosok nevét is mennyire ismerik.

1993 óta a páhollytagok minden kis és nagy ünnepségen jelen vannak. A századik évfordulóra öt számítóegyet vittek – az egyik dán szabadkőműves testvérpáhollytól kapták –, ők maguk meg jártékprogramokat hoztak és műsort. Szabadkőművesek énekeltek és mondtak verseket, melyről fényképek is készültek, mi pedig felkiáltunk a meglepetéstől, hogy ki mindenki híres ember szabadkőműves ma Magyarországon. A fényképek ekkor gyorsan dobba kerülnek: a páholly a nyilvánosságot nem forszírozta, páhollytag a társait kizárólag azok halála után nevezheti meg. Mert múltkor is mi történt? Az egyik páhollytagról kitűdött, hogy szabadkőműves, és a munkahelyéről azonnal elbocsátották.

Scipiadés Erzsébet